

mer også ind ved datidens tilbøjelighed til i toldregnskaberne at anføre skipperens hjemsted i stedet for skibets — særlig kendt fra Øresundstabellerne; og det kan anføres, at netop åbenrå'ske skippere i det 18. århundrede for med flensborgske skibe. (Schlaikier: Åbenrå søfarts historie, (1929), s. 9 f.).

Skriftet, der er udgivet af Handels- og Søfartsmuseet, er smukt udstyret og er interessant læsning med en inciterende problemstilling. En del af æren må Grandjean dele med civilingeniør Knud E. Hansen, der har bidraget til bogen med skibstekniske iagttagelser.

Vagn Dybdahl.

M. Mackeprang: Kronborgtapeterne. 1950. (Andreas Fred. Høst & Søn).

I den bog om kronborgtapeterne, hvormed Nationalmuseets tidligere direktør dr. M. Mackeprang har fejret 50-året for sin disputats, foreligger en monografi af væsentlig betydning for vor kulturhistorie. Hans Kniepers vævninger fra 1581—85, der var bestemt til at pryde festsalen på Kronborg, er et betydningsfuldt monument fra vor tidlige renaissance og har mere end blot kunsthistorisk værdi.

Fra gammel tid har det i Norden været brugt at beklæde væggene med vævede stoffer, og de ældst kendte eksempler herpå er vist et par norske billedstene fra Borgund og Skjølingstad, som ifølge Eva og Per Fett bærer en fremstilling af ophængte tæpper og muligt er fra ældre romersk jernalder. Sikkert bevidnet er skikken fra vikingetiden, idet et billedtæppe kendes fra Osebergfundet, og nogle århundreder senere er det broderede, ikke vævede tæppe fra Bayeux med fremstillingen af Englands erobring. De ældste tæppers ejendommelige format med den ringe højde og store længde har muligt sin årsag i, at de har været brugt i en stue med åben ild og uden skorsten, hvor røgen lejrede sig i den øverste del af rummet, og hvor man derfor kun kunne dekorere den del af rummet, der var lige over siddepladserne.

Man må gå ud fra, at vævede tæpper også har været i brug herhjemme, selv om de kun kendes fra kalkmalerier eller ad litterær vej. Et kalkmaleri i Nr. Herløv kirke i Nordsjælland fra ca. 1475 viser således et rum med mønstrede tapeter på en vandret stang, og under renaissance har tapetbeklædning været meget almindelig, hvis man da skal dømme efter de maledes efterligninger, som findes rundt om i landet, f. eks. i Malmö, på Holckenhavn og i Århus (Borgmestergården), for blot at nævne nogle prøver. På Vordingborg slot fandtes 1534 en dræt på flere alen, »syd wdij enhørnyng«, samme år nævnes to maledes drætter fra Lindholm, og i registret over hr. Johan Oxes ejendele fra 1492 nævnes bl. a. 6 lange drætter. Skal man imidlertid dømme efter Frederik I.s forordning om klædedragt og anden skik blandt adelen fra 1528 (Danske Mag. 1, V, 76), har man været meget spartansk, når det drejede sig om denne pynt, da det her siges, at man efter gammel sædvane brugte duge. Hvorledes det nu end forholder sig, danner kronborgtapeterne ved deres størrelse, pragt og kostbarhed en modsætning til det middelalderlige materiale og indleder den moderne brug af tapeter, over hvilken lektor Georg Garde har givet en oversigt i en lille bog fra 1949.

Det kan her tilføjes, at man allerede tidligt kendte maledes tapeter på papir eller lærred. Overleveringen fra Lindholm er allerede anført, og det kan tilføjes, at Peder Oxe efterlod sig 9 stykker af dem 1578. Forfaldet med de velouterede tapeter begyndte allerede i det 17. århundrede. 1634 skal Carl I af England have givet en vis Jerome Lanyer et privilegium på fremstillingen

af dem. Andetsteds tilskrives de en François i Rouen, der skal have gjort opfindelsen 1620.

Kunsthistorisk er tapeterne et vidnesbyrd om den nederlandske indflydelse i Danmark. Hans Knieper kom fra Brabant, og tapeterne hører sammen med Christian III.s gravmæle i Roskilde domkirke og Kronborg selv til mellem de høje præstationer, hvortil tiden nåede i den dansk-nederlandske kulturblanding. Thi selv om formen stammer fra det sidste land, er indholdet nationalt bestemt, og, som det fremhæves i bogen, et vidnesbyrd om den varme begejstring for den danske historie, som tiden brændte af, og som litterært gav sig udtryk i Vedels Saxo-oversættelse og andre historiske arbejder. Bortset fra de allersidste konger har fremstillingen af de danske regenter dog ikke været heldig; det menneskelige forsvinder i det teatraliske, men den følsomt gengivne landskabelige baggrund holder beskueren mere end skadesløs, og i bordhimlen når Hans Knieper sit højdepunkt.

Dr. Sigrud Flamand Christensen har bidraget til værket med tekniske og kunsthistoriske afsnit, og Selskabet til Udgivelse af Skrifter om danske Mindesmærker har givet bogen et udstyr, der er dens forfatter og emne værdigt.

Helge Sjøgaard.

Frederik den Femtes rejse gennem Danmark til Norge 1749. Skildret i samtidige tegninger af P. J. Grønvold. 1949. (Hassing).

Det var med en meget smuk udgivelse, H. P. Hansens bogtrykkeri i København fejrede årsskiftet 1949—50; udgivelsen, Grønvolds tegninger fra Frederik V's rejse, betyder tillige en værdifuld forøgelse af vor topografiske litteratur. Kaptajn Grønvolds også kunstnerisk betydelige billeder har ikke tidligere været umiddelbart tilgængelige for en videre kreds, hvad der nu, også takket være, at bogen er udsendt i boghandelen, er mulighed for. Efter en skildring ved Jens Sølvsten af rejsens forløb gengives i bogen de 35 raderinger, som opridser situationer på rejsen fra Roskilde til Randers over Storebælt, Fyn, Kolding og op gennem de østjyske købstæder. Grønvolds egne notitser under billederne forklarer enkeltheder og er med til at give bogen værdi også som kildeudgave for forskeren.

Vagn Dybdahl.

Thorv. Lodberg: Stænderdeputeret Ole Christian Kirk og nogle slægtshistoriske undersøgelser fra hans fødesogn Stadil. (Gadgaard Nielsen, Lemvig. 1950).

Det lille skrift på omkring tresindstyve sider præsenterer sig udstyrmæssigt meget smukt. Indholdet er derimod noget blandet. Skildringen af Ole Kirk er ikke synderlig dybtgående og giver heller ikke noget egentlig indtryk af ham, hverken som menneske eller som politiker. Hovedvægten i bogen dannes dog af de slægtshistoriske undersøgelser over slægten Fuglbjerg-Kirk, som tilsyneladende er motiveringen for skriftet. Af mere almen interesse er afsnittet »De personalhistoriske vilkår i Stadil«, der bringer en række karakteristiske eksempler på kirkebøgernes førelse i det 18. århundrede.

Vagn Dybdahl.

Erik Møller: Grundtvig som Samtidshistoriker. (Gyldendal. 1950).

Den stærke Grundtvig-interesse, som ikke mindst besættelsen kaldte til live, har givet sig mange litterære udtryk. Under talrige synsvinkler er Grundtvigs